

KỸ NĂNG CẦN THIẾT CỦA KẾ TOÁN TRONG THỜI ĐẠI CÔNG NGHỆ 4.0: NHẬN THỨC TỪ SINH VIÊN TẠI UEH - PHÂN HIỆU VĨNH LONG

● TRẦN THỊ ÁNH HỒNG

- TRẦN THỊ KIM THOA - TRỊNH THỊ THANH HÀ - NGUYỄN THỊ TUYẾT HƯƠNG

TÓM TẮT:

Thời đại công nghệ 4.0 là thời đại của công nghệ số, nó tác động lớn đến tất cả các ngành nghề trên toàn thế giới, trong đó có kế toán. Để có thể thích nghi với công nghệ 4.0, đòi hỏi kế toán phải tạo ra những giá trị gia tăng, thay đổi bản thân trở nên chuyên nghiệp hơn, có thể làm chủ công nghệ. Bài viết đã dựa trên kết quả khảo sát 102 sinh viên ngành Kế toán tại Phân hiệu Đại học Kinh tế Thành phố Hồ Chí Minh tại tỉnh Vĩnh Long, nhằm mục tiêu đánh giá nhận thức của nhóm sinh viên này về các kỹ năng cần thiết phải tích lũy từ khi ngồi trên ghế nhà trường để thích nghi và hội nhập tốt trong thời đại hiện nay. Kết quả phân tích cho thấy có 19 kỹ năng được phân thành 5 nhóm chính được sắp xếp theo mức độ quan trọng giảm dần như sau: (1) Kỹ năng đạo đức, (2) Kỹ năng kỹ thuật số, (3) Kỹ năng chuyên môn, (4) Kỹ năng mềm và (5) Kỹ năng kinh doanh. Từ đó, bài viết có thể đưa ra một số hàm ý chính sách giúp sinh viên có thể hoàn thiện hơn các kỹ năng cần thiết ngay từ bây giờ thông qua việc tự học hoặc có sự hỗ trợ từ cơ sở đào tạo.

Từ khóa: kỹ năng, kế toán, thời đại 4.0.

1. Đặt vấn đề

Ngày nay, chúng ta đang sống trong thời đại công nghệ 4.0. Đây là thời đại tập trung vào sự phát triển của công nghệ, tức là tất cả những gì liên quan đến hệ thống vật lý không gian mạng Internet. Những thuật ngữ công nghệ chuỗi khối - Block chain technology, điện toán đám mây - Cloud computing, vạn vật kết nối - Internet of Things (IoT), dữ liệu lớn - Big Data, trí tuệ nhân tạo - Artificial Intelligence (AI), thương mại điện tử - Electronic Commerce, mạng xã hội - Social media, tự động hóa - Automation,... đang được sử dụng rất phổ biến trong nhiều ngành nghề, trong đó có nghề Kế toán. Những công nghệ này xuất hiện làm phá vỡ đi kế toán truyền thống, các ứng dụng đang tồn

tại và tác động hàng ngày đến công việc kế toán hiện nay, nó có thể đảm nhận những công việc mang tính chất lặp đi lặp lại của kế toán.

Cuộc cách mạng công nghệ 4.0 đang tác động rất lớn đến nghề kế toán. Các phần mềm kế toán dần thay thế hệ thống kế toán thủ công, máy vi tính sẽ thay thế con người làm việc, những thuật toán phức tạp đang được trí tuệ nhân tạo xử lý một cách nhanh gọn trên cơ sở dữ liệu lớn. Đây là thách thức không nhỏ với người kế toán, ngành kế toán và đơn vị đào tạo kế toán. Vì vậy, để tự tin khi bước vào cuộc cách mạng công nghệ này thì những người làm ngành nghề kế toán cần trang bị những kỹ năng cần thiết để thích ứng nhanh với môi trường làm việc hiện đại, không ngừng phát triển.

2. Những kỹ năng cần thiết của kế toán trong thời đại công nghệ 4.0

2.1. Kỹ năng chuyên môn

ACCA (2016) nhận định rằng chỉ số chuyên môn (PQ) của mỗi kế toán viên sẽ phản ánh năng lực và kỹ năng trên 7 lĩnh vực.

- *Kỹ năng kỹ thuật và đạo đức (TEQ)*: Các kỹ năng và khả năng để thực hiện các hoạt động một cách nhất quán theo một tiêu chuẩn xác định trong khi vẫn duy trì các tiêu chuẩn cao nhất về tính chính trực, tính độc lập và sự hoài nghi.

- *Trí thông minh (IQ)*: Khả năng tiếp thu và sử dụng kiến thức: tư duy, suy luận và giải quyết vấn đề.

- *Sáng tạo (CQ)*: Khả năng sử dụng kiến thức hiện có trong một tình huống mới, tạo kết nối, khám phá kết quả tiềm năng và nảy sinh ý tưởng mới.

- *Kỹ thuật số (DQ)*: Nhận thức và áp dụng các công nghệ, năng lực, thực tiễn và chiến lược kỹ thuật số hiện có và mới nổi.

- *Trí tuệ cảm xúc (EQ)*: Khả năng xác định cảm xúc của chính bạn và của người khác, khai thác và áp dụng chúng vào các nhiệm vụ cũng như điều chỉnh và quản lý chúng.

- *Tầm nhìn (VQ)*: Khả năng dự đoán các xu hướng trong tương lai một cách chính xác bằng cách ngoại suy các xu hướng và sự kiện hiện có, đồng thời lấp đầy các khoảng trống bằng cách suy nghĩ sáng tạo.

- *Kinh nghiệm (XQ)*: Khả năng và kỹ năng hiểu được mong đợi của khách hàng, đáp ứng kết quả mong muốn và tạo ra giá trị.

2.2. Kỹ năng đạo đức

Việc sử dụng các công nghệ kỹ thuật số để tự động hóa các nhiệm vụ kế toán và hỗ trợ ra quyết định thông qua phân tích dự đoán làm dấy lên lo ngại về tác động của việc sử dụng sai dữ liệu và tác động của nó đối với các bên liên quan bên trong và bên ngoài (Tsiligiris, 2019). Điều này xuất hiện như một sự bổ sung cho những lời chỉ trích ngày càng tăng về đạo đức và trách nhiệm giải trình của một số bộ phận trong nghề sau một số vụ bê bối kế toán (Brunelli & Di Carlo, 2020). Báo cáo CPA Australia (2019) tuyên bố rằng “sự sẵn có của các công cụ Trí tuệ nhân tạo (AI) và Phân tích dữ liệu (DA) tiên tiến, cũng như các hoạt động thu thập dữ liệu khổng lồ liên quan, làm tăng các cân nhắc về pháp lý và đạo đức”, tạo cơ hội cho các kế toán

viên tham gia vào việc phát triển các khuôn khổ quản trị. Các cơ quan chức năng và các tổ chức nghề nghiệp kế toán đã đáp ứng tầm quan trọng ngày càng tăng của đạo đức bằng cách liên tục cập nhật và củng cố các quy tắc đạo đức và ứng xử nghề nghiệp cho các thành viên của họ (IFAC, 2018).

Vangelis Tsiligiris & Dorothea Bowyer (2021) đã đưa ra danh mục kỹ năng đạo đức có thể được tóm tắt theo hai chiều rộng, đó là (1) kỹ năng đạo đức kỹ thuật và (2) kỹ năng đạo đức giữa các cá nhân.

2.3. Kỹ năng kỹ thuật số

Các kỹ năng kỹ thuật số cơ bản

Kế toán viên đã hoặc được đào tạo để trở nên quen thuộc với các công nghệ chính như ERP, bảng tính Excel vốn đã được sử dụng làm công nghệ cơ bản trong một thời gian dài. Đồng thời, phân tích nội dung của các báo cáo cho thấy có sự thay đổi về bản chất và sự nhấn mạnh của các công nghệ tiêu chuẩn được sử dụng để thực hiện các phần cốt lõi của chức năng kế toán. Các hệ thống kế toán dựa trên điện toán đám mây ngày càng được nhiều doanh nghiệp, chủ yếu là các doanh nghiệp vừa và nhỏ (Tsiligiris, 2019).

Kỹ năng kỹ thuật số nâng cao

Hiện nay sự cấp thiết trong việc nâng cao kiến thức về các công nghệ mới hơn như AI và Blockchain đang rất được quan tâm. Thay vì đào tạo kế toán như các chuyên gia trong các công nghệ này, người ta đề nghị rằng các kế toán viên cần phát triển sự hiểu biết của họ về tác động của các công nghệ này từ góc độ người dùng (AICPA & CIMA, 2018).

Kỹ năng dữ liệu

Khả năng của kế toán viên để khám phá và sử dụng đầy đủ dữ liệu sẽ trở nên quan trọng như việc hiểu rõ nhu cầu của khách hàng và các bên liên quan của họ. Kế toán chuyên nghiệp cần phải trở thành người khai thác và sử dụng thành thạo công nghệ phân tích dữ liệu và trí tuệ kinh doanh, càng tốt để xác định, quản lý và giảm thiểu rủi ro trong kinh doanh, chuỗi cung ứng và nền kinh tế. (ACCA, 2016)

2.4. Kỹ năng kinh doanh

Kỹ năng tư vấn và cố vấn kinh doanh

Kế toán ngày càng được coi là đối tác kinh doanh và nhà tư vấn nội bộ (Tsiligiris, 2019). Hầu hết các báo cáo đều xác định, trong tương lai, kế

toán sẽ tham gia trực tiếp vào quá trình ra quyết định (Thomson Reuters, 2018). Đồng thời, các kế toán viên trong tương lai sẽ có thể đóng vai trò là người hỗ trợ các mối quan hệ về đối tác kinh doanh nội bộ bằng cách cho phép các quyết định dựa trên dữ liệu thông qua sự hợp tác giữa các phòng ban. Đồng thời, nhu cầu ngày càng tăng về các dịch vụ tư vấn của các doanh nghiệp tạo ra nhu cầu cấp thiết đối với các công ty kế toán là phải có đội ngũ nhân viên có kỹ năng tư vấn kinh doanh và tài chính.

Suy nghĩ chiến lược

Vai trò của kế toán thay đổi trong việc tham gia tích cực hơn vào quá trình ra quyết định đòi hỏi họ phải có hiểu biết rộng hơn về môi trường kinh doanh. Có một kỳ vọng rằng tầm nhìn và trí tuệ kinh doanh sẽ còn quan trọng hơn các kỹ năng kỹ thuật số trong trung hạn (ACCA, 2020). Một khía cạnh rất quan trọng là khả năng của kế toán viên đánh giá và hiểu được kết quả, ý nghĩa của việc sử dụng công nghệ của các doanh nghiệp (ACCA, 2020).

2.5. Kỹ năng mềm

Khả năng thích ứng

Khả năng thích ứng và sự nhanh nhẹn được coi là những kỹ năng mềm quan trọng nhất dành cho các kế toán viên tương lai. Điều này liên quan đến nhu cầu của các kế toán viên phải thích ứng với các điều kiện thay đổi của môi trường làm việc và những thách thức nảy sinh từ các mô hình kinh doanh đang phát triển. Do đó, những kế toán viên tương lai có thể chứng minh khả năng thích ứng như một phần của bộ kỹ năng của họ sẽ có khả năng được tuyển dụng nhiều hơn.

Kỹ năng giao tiếp

Trong thời đại công nghệ 4.0, quy trình giao tiếp truyền thống từ trên xuống trong nội bộ công ty được thay thế bằng giao tiếp đa kênh và liên đơn vị. Ngoài ra, với việc sử dụng dữ liệu lớn và phân tích nâng cao, kế toán đang trở thành đầu mối thông tin chính cho một số bên liên quan bên trong và bên ngoài (AICPA & CIMA, 2018). Vì vậy, trên tất cả các lĩnh vực kế toán, kế toán cần có kỹ năng giao tiếp rộng hơn và đa dạng hơn.

Tư duy phản biện

Các cơ quan chuyên môn về kế toán và các tổ chức bên ngoài khác đã tranh luận về tầm quan trọng của tư duy phản biện trong kế toán và tài

chính từ cuối những năm 1990 (Reinstein & Bayou, 1997). Tư duy phản biện được xác định là một trong những kỹ năng quan trọng nhất để thành công trong “tương lai của công việc”.

Giải quyết vấn đề

Các tổ chức đã đánh giá những kỹ năng quan trọng nhất đối với nhân tài trong tương lai là giao tiếp, giải quyết vấn đề, khả năng thích ứng, sự nhanh nhẹn và khả năng phục hồi. Những kỹ năng này ít có thể bị thay thế bởi công nghệ và sẽ rất quan trọng trong một thế giới không chắc chắn. Những kỹ năng này cũng có thể thay đổi qua các ngành nghề và vai trò khác nhau (CA ANZ, 2017).

Trí tuệ cảm xúc

Vai trò của trí tuệ cảm xúc (EI) như một yếu tố quan trọng quyết định sự thành công của kế toán đã là chủ đề của nghiên cứu sâu rộng (Coady và cộng sự, 2018). Những kỹ năng này được yêu cầu để tối đa hóa hiệu quả của các mô hình tự động và thực hiện các nhiệm vụ quan trọng mà các hệ thống kỹ thuật số không thể thực hiện được.

3. Phương pháp nghiên cứu

Chúng tôi tiến hành một nghiên cứu định lượng trên mẫu khảo sát là sinh viên chuyên ngành kế toán, đang học tại Phân hiệu Đại học Kinh tế Thành phố Hồ Chí Minh tại tỉnh Vĩnh Long. Từ kết quả thu được đánh giá về nhận thức của sinh viên ngành kế toán về các kỹ năng cần thiết trong tương lai và những khuyến nghị cho sinh viên và cơ sở đào tạo giúp nâng cao các kỹ năng để trở thành kế toán chuyên nghiệp trong tương lai.

4. Kết quả nghiên cứu

4.1. Thống kê mẫu

Sau khi gửi Bảng câu hỏi cho sinh viên ngành Kế toán tại Phân hiệu Đại học Kinh tế Thành phố Hồ Chí Minh tại tỉnh Vĩnh Long thông qua email bằng đường link trên Google docs, nhóm tác giả nhận được 105 câu trả lời, trong đó có 102 phản hồi là hợp lệ và có kết quả thống kê mẫu như Bảng 1.

Theo kết quả thống kê, số lượng sinh viên Khóa 48 phản hồi nhiều nhất, cụ thể là 60/102 chiếm tỷ trọng 58,82%; trong mẫu thu được hầu như các bạn nữ với số lượng 93/102 chiếm 91,18% vì đặc thù ở UEH - Phân hiệu Vĩnh Long sinh viên ngành Kế toán thì đa số là nữ, rất ít các bạn nam học ngành này.

Bảng 1. Kết quả thống kê mẫu

		Số lượng	Tỷ lệ (%)
Khóa	Khóa 46	18	17,65
	Khóa 47	24	23,53
	Khóa 48	60	58,82
	Tổng cộng	102	100,00
Giới tính	Nam	9	8,82
	Nữ	93	91,18
Tổng cộng		102	100,00

Nguồn: Thống kê từ kết quả khảo sát, 2023

4.2. Kết quả đo lường về các kỹ năng cần thiết của kế toán trong thời đại công nghệ 4.0: nhận thức từ sinh viên tại UEH - Phân hiệu Vĩnh Long

Kết quả khảo sát chỉ ra rằng, mức độ đồng ý của sinh viên về những kỹ năng cần thiết để trở thành kế toán chuyên nghiệp trong tương lai đều ở

mức rất cao (giá trị trung bình các biến đo lường đều trên 4,0). Đây là một tín hiệu khả quan, cho phép chúng ta kỳ vọng vào một lực lượng kế toán đủ khả năng thích ứng với thay đổi nhanh chóng của kỷ nguyên số.

Căn cứ vào giá trị trung bình của các nhóm kỹ năng, chúng ta thấy được nhận thức của sinh viên về tầm quan trọng của các kỹ năng được sắp xếp theo thứ tự kỹ năng đạo đức, kỹ năng kỹ thuật số, kỹ năng chuyên môn, kỹ năng mềm, kỹ năng kinh doanh với giá trị trung bình lần lượt là 4,6; 4,5; 4,4; 4,3 và 4,2. Đối với ngành Kế toán, sinh viên nhận thấy chuẩn mực về đạo đức vẫn là quan trọng nhất trong nghề nghiệp, song song đó vì sự phát triển của công nghệ đòi hỏi bản thân mỗi sinh viên phải nâng cao kỹ năng kỹ thuật số của mình để có thể làm chủ công nghệ. Bên cạnh đó, kỹ năng về chuyên môn cũng được sinh viên nhận thấy quan trọng trong nghề nghiệp của mình. (Bảng 2)

Bảng 2. Nhận thức của sinh viên ngành Kế toán về các kỹ năng cần thiết trong thời đại công nghệ 4.0

Các kỹ năng	Giá trị trung bình	Độ lệch chuẩn	Giá trị nhỏ nhất	Giá trị lớn nhất
Kỹ năng chuyên môn	4,368347			
TEQ	4,686275	0,506989	3	5
IQ	4,352941	0,712645	3	5
CQ	4,225490	0,831399	2	5
DQ	4,401961	0,721108	3	5
EQ	4,147059	0,749879	3	5
VQ	4,401961	0,721108	2	5
XQ	4,362745	0,741810	3	5
Kỹ năng đạo đức	4,617647			
Kỹ năng đạo đức kỹ thuật	4,666667	0,585862	3	5
Kỹ năng đạo đức giữa các cá nhân	4,568627	0,605418	3	5
Kỹ năng kỹ thuật số	4,457516			
Kỹ năng kỹ thuật số cơ bản	4,490196	0,671117	3	5
Kỹ năng kỹ thuật số tiên tiến	4,450980	0,639112	3	5
Kỹ năng dữ liệu	4,431373	0,667637	3	5
Kỹ năng kinh doanh	4,186275			
Kỹ năng tư vấn và cố vấn kinh doanh	4,088235	0,745985	3	5
Suy nghĩ chiến lược	4,284314	0,665671	3	5

Các kỹ năng	Giá trị trung bình	Độ lệch chuẩn	Giá trị nhỏ nhất	Giá trị lớn nhất
Kỹ năng mềm	4,347059			
Khả năng thích ứng	4,460784	0,670031	3	5
Kĩ năng giao tiếp	4,303922	0,755039	2	5
Tư duy phản biện	4,303922	0,755039	3	5
Giải quyết vấn đề	4,539216	0,574570	3	5
Trí tuệ cảm xúc	4,127451	0,886327	3	5

Nguồn: Thống kê từ kết quả khảo sát, 2023

5. Khuyến nghị

Đối với sinh viên, mỗi sinh viên ngành Kế toán phải có những nhận thức đúng đắn về các kỹ năng cần phải có để phục vụ cho nghề nghiệp của bản thân trong tương lai. Từ đó, xây dựng kế hoạch học tập và rèn luyện để làm sao có thể tự học hỏi và nâng cao các kỹ năng này ngay từ khi còn ngồi trong ghế nhà trường. Ngoài những kiến thức về chuyên môn tiếp thu được trong quá trình học, các bạn sinh viên cần phải tự bổ sung những kiến thức về kỹ thuật số, kinh doanh thông qua các khóa bồi dưỡng, tập huấn ngắn hạn ở các trung tâm hoặc các cơ sở đào tạo trong và ngoài trường. Bên cạnh đó, những kỹ năng về đạo đức và kỹ năng mềm ngoài việc các bạn có thể học được từ cuộc sống; các sân chơi của Đoàn thanh niên, Hội sinh viên; các diễn đàn, hội thảo; hoặc từ kinh nghiệm của bạn bè,... đòi hỏi các bạn phải tự bản thân không ngừng rèn luyện. Để ngày càng hoàn thiện và

nâng cao kỹ năng của bản thân, các bạn phải thực hành các kỹ năng một cách thường xuyên và liên tục thì mới có thể giải quyết tốt các tình huống trong thực tế.

Đối với cơ sở đào tạo, các kỹ năng này đang ngày càng trở nên quan trọng không chỉ trong cuộc sống mà còn trong công việc của các kế toán viên trong thời đại 4.0. Vì vậy, ngoài chú trọng đào tạo ra một kế toán vững chuyên môn nghiệp vụ các cơ sở đào tạo nên tăng cường thêm nhiều kỹ năng khác để những người làm kế toán có thể tích nghi tốt với môi trường mới. Các đơn vị đào tạo nên tăng cường thêm các nội dung về kỹ thuật số, kỹ năng mềm,... như một môn học hoặc lồng ghép vào các môn học trong chương trình đào tạo để cung cấp thêm kiến thức cho sinh viên. Đồng thời, các đơn vị đào tạo nên tạo thêm nhiều sân chơi có các hoạt động để sinh viên có thể áp dụng các kiến thức đã học vào thực tế, giúp sinh viên rèn luyện các kỹ năng ■

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

[1] ACCA (2016). Professional accountants-the future: Drivers of change and future skills.
[2] ACCA. (2020). Digital accountant
[3] ACCA. (2020). Future Ready: Accountancy Careers in the 2020s.
[4] Accenture. (2017). New skills now: Inclusion in the digital economy
[5] AICPA, & CIMA. (2018). The changing role and mandate of finance
[6] Brunelli, S., & Di Carlo, E. (2020). Accountability, ethics and sustainability of organizations. Accounting, Finance, Sustainability, Governance and Fraud: Theory and Application, 4, 82-123.
[7] CA ANZ. (2017). The future of talent: Opportunities unlimited (p. 72). Chartered Accountants Australia and New Zealand
[8] Coady, P., Byrne, S., & Casey, J. (2018). Positioning of emotional intelligence skills within the overall skillset of practice-based accountants: employer and graduate requirements. Accounting Education, 27(1), 94-120.
[9] CPA Australia. (2019). CPA Australia’s My Firm. My Future. Report.
[10] IFAC. (2019). Future-fit accountants: CFO & Finance function roles for the next decade
[11] Reinstein, A., & Bayou, M. E. (1997). Critical thinking in accounting education: processes, skills and applications. Managerial Auditing Journal.

[12] Reuters, T. (2018). The accountant of tomorrow: Accountancy in 2028 survey. Retrieved January, 20, 2019.

[13] Tsiligiris, V., & Economics, W. (2020). The impact of technology on accounting technicians and bookkeepers.

[14] Tsiligiris, V., & Bowyer, D. (2021). Exploring the impact of 4IR on skills and personal qualities for future accountants: a proposed conceptual framework for university accounting education. Accounting Education, 30(6), 621-649.

Ngày nhận bài: 5/8/2024
Ngày phản biện đánh giá và sửa chữa: 18/8/2024
Ngày chấp nhận đăng bài: 7/9/2024

Thông tin tác giả:
1. ThS. TRẦN THỊ ÁNH HỒNG
2. TRẦN THỊ KIM THOA
3. TRỊNH THỊ THANH HÀ
4. NGUYỄN THỊ TUYẾT HƯƠNG
Phân hiệu Đại học Kinh tế Thành phố Hồ Chí Minh tại tỉnh Vĩnh Long

ESSENTIAL SKILLS FOR ACCOUNTANTS
IN THE ERA OF INDUSTRY 4.0:
PERCEPTION FROM STUDENTS AT THE HO CHI MINH CITY
UNIVERSITY OF ECONOMICS - VINH LONG CAMPUS

- Master. TRAN THI ANH HONG¹
- TRAN THI KIM THOA¹
- TRINH THI THANH HA¹
- NGUYEN THI TUYET HUONG¹

¹University of Economics Ho Chi Minh City - Vinh Long Campus

ABSTRACT:

The advent of Industry 4.0, driven by digital technology, has profoundly impacted professions worldwide, including accounting. To thrive in this new era, accountants must enhance their professional capabilities, embrace technology, and add value to their roles. This study presents the results of a survey conducted with 102 accounting students from the Ho Chi Minh City University of Economics - Vinh Long Campus, aimed at assessing their awareness of the essential skills required to adapt to and succeed in the current technological landscape. The analysis identified 19 key skills, categorized into five main groups in order of importance: (1) ethical skills, (2) digital skills, (3) professional skills, (4) soft skills, and (5) business skills. The findings offer valuable insights for developing policies and strategies to help students acquire these critical skills, either through self-directed learning or institutional support.

Keywords: skills, accounting, 4.0 era.